Humanist

32-4
Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45
15 februari 1977

Spinoza herdacht (1632-1677)

Voor ons humanisten zijn er vele redenen de driehonderdjarige sterfdag van Spinoza op 21 februari te herdenken. Zijn universele en tegelijk kritische geest heeft ook invloed gehad op het moderne humanisme. Spinoza heeft niet alleen de oude christelijke opvatting over een door een schepper geschapen wereld verworpen. Hij gaat verder: Hij ziet deze wereld als een allesomvattende eenheid. Er is geen wezenlijke tegenstelling tussen schepper en geschapene, tussen geest en materie. Geest en stof zijn twee aspecten van één werkelijkheid, die alle Zijn in zich verenigt en die Spinoza „Substantie" noemt. In deze wereldvisie sluit hij merkwaardig genoeg aan bij hedendaagse natuurwetenschappelijke opvattingen, waarin evenmin sprake is van absolute tegenstellingen, tussen lichaam en geest, materie en energie. Door zijn rede (ratio) heeft de mens het vermogen de werkelijkheid tot op zekere hoogte te doorgronden. Hij kan verbanden leggen tussen oorzaak en gevolg en de samenhang verstaan van de dingen rondom hem. De rede leert ons de werkelijkheid te zien zoals deze is. Het redelijk vermogen is alle menselijke individuen gegeven, het verbindt mensen ondanks alle uiterlijke verschillen. In zijn hoofdwerk de „Ethica", waarin hij de menselijke drijfveren, hartstochten en dwalingen analyseert, wijst Spinoza erop, dat de rede de mensen verenigt, terwijl irrationele gevoelens hen verdelen. Mensen, die zich door de rede laten leiden, zullen op den duur tot overeenstemming komen. Spinoza stelt bovendien, dat mensen elkaar nodig hebben: Er is niets zo nuttig voor de mens als de medemens. Maar deze grootste van de Nederlandse filosofen realiseert zich tegelijk, dat „ieder wezen in zijn bestaan tracht te volharden".

Ieder zoekt zijn eigenbelang, niemand kan volledig redelijk handelen. Daarom zullen wij een staatsbestel tot stand moeten brengen, dat de verschillende maatschappelijke krachten in evenwicht houdt en het gemeenschappelijk belang dient, aldus Spinoza in zijn „Tractatus Theologico-Politicus". Dit evenwicht van krachten wordt slechts bereikt wanneer een zo groot mogelijk aantal individuen bij het regeren wordt betrokken. Vandaar, dat Spinoza's voorkeur uitgaat naar de democratie. Ook wijst hij in dit verband op de noodzaak van een scheiding van de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht, hetgeen later ook door Locke en Montesquieu is bepleit. De staat is nodig om de geestelijke vrijheid van zijn onderdanen te verzekeren. In het genoemde boek tracht Spinoza voorts tot een redelijke verklaring van de bijbel te komen. Ook in dit opzicht was hij zijn tijd ver vooruit. Nietzsche heeft eens geschreven: „Der Gesamtcharakter der Welt ist in alle Ewigkeit Chaos". Zijn grote antipode in dit opzicht was Spinoza. Zijn universum is gekenmerkt door samenhang en harmonie. Uiteraard is ook voor ons het spinozisme niet het laatste woord. Men kan tegen Spinoza aanvoeren, dat de waarde en betekenis van het individu te weinig accent krijgt en ook de ontwikkelingsgang van de mensheid in zijn filosofie buiten beschouwing blijft. Maar ook wij erkennen, dat deze bescheiden Hollandse lenzenslijper, wiens invloed zich uitstrekte tot Lessing, Goethe, Schelling, Hegel en Nederlanders als Gorter, Leopold en Bierens de Haan door de eeuwen heen mensen geïnspireerd heeft door zijn grootse, synthetische wereldbeeld en zijn optimistische levensvisie. Maar ook in zijn optimisme bleef Spinoza realist. Hij wist: „Al het voortreffelijke is even moeilijk als zeldzaam" (slot „Ethica")

Peter Krug

Op 20 februari wijdt het h.v. een t.v.-uitzending aan Spinoza. Zie pag. 7

In deze Humanist

● Kongres mei 1977. Voor dit kongres kwamen onder meer uit de gemeenschappen Wageningen, Hoogezand-Sappemeer en Alkmaar voorstellen binnen, die gepubliceerd zijn op pagina's 4, 5 en 7 ter bespreking in kleine kring. In de volgende Humanist méér over het kongres, o.a. over het voorstel-Zutphen.
● Kandidaatstelling leden hoofdbestuur is te vinden op pagina 2.
● Over Spinoza's leven, denken en werken treft U op pagina 3 een artikel aan van W. F. Koeman, voorzitter van de gemeenschap Alkmaar e.o.
● Een nieuwe penningmeester werd benoemd, die als lid van het hoofdbestuur zijn werkzaamheden is begonnen. Pag. 2.
● En natuurlijk de oplossing van het cryptogram uit het vorig nummer. Zie pag. 8.

Gedrukt op kringloop-papier

Hoofdbestuur

In de vergadering van 21 januari werd besloten tot twee benoemingen. Een is trouwens een voordracht bij de Minister van Defensie, namelijk die van dr. J. F. Sinke tot hoofdraadsman. De andere benoeming betreft die voor A. Weiland tot voorlopig redakteur van Humanist. De heer Weiland heeft veel geschreven en is een gemotiveerd humanist, maar hij is geen journalist en wil dit daarom zo eens proberen. Wij zien dit met belangstelling tegemoet en mevrouw Mijs blijft nog tot mei helpen.
De hoofdmoot van de vergadering waren congreszaken. We hebben een voorstel voor een nieuw hoofdbestuur rond, en ook de Verbondsraad begint goed gestalte te krijgen. Nu de voorstellen binnen zijn kon ook een eerste congresagenda worden opgesteld. Sommige voorstellen hebben betrekking op Statuut en Reglement en behoeven pas per 2 april bekend gemaakt te zijn. Daarom was daar nu niet zo'n haast mee, en gelukkig maar, want zulke dingen zijn al gauw ingewikkeld. We zullen uit onszelf daar ook nog toe bijdragen door wijzigingen voor te stellen die met verandering van de wet voortvloeien.
Maar bij de andere voorstellen: Alkmaar (2x) Hoogezand-Sappemeer, Wageningen en Zutphen waren ontwerp pre-adviezen gemaakt. Deze werden goedgekeurd en kunnen omstreeks 1 februari verzonden worden naar de gemeenschappen. Voorts werd uitvoerig gesproken over onze contacten met het Steunfonds Praktisch Humanisme. Zulke contacten moeten van verschillende aard zijn, wil men goed op elkaar afgestemd blijven functioneren. Vandaar dat het de moeite waard is erbij stil te staan.

Kandidaatstelling hoofdbestuur

a. Van de zittende hoofdbestuursleden stellen zich niet meer herkiesbaar: mevrouw E. L. Sleeuwenhoek-Hajek, mr. M. G. Rood en mr. M. Knap.
Ter voorbereiding in deze vacatures worden door het hoofdbestuur kandidaat gesteld:

● mevrouw mr M. Blom-Mourits te Moergestel,
huisvrouw, geboren 1921,
oud-voorzitster Gemeenschap Rotterdam,
lid Verbondsraad,
voorzitster Begeleidingscommissie ziekenen bejaardenwerk,
lid van het Verbond sedert 1949,
voorzitster Rotterdamse Vrouwenraad.

● mr. B. Olivier te Leiderdorp,
jurist, geboren 1946,
secretaris Commissie-Wet Universitaire Bestuurshervorming van het Ministerie van Onderwijs,
lid van het Verbond sedert 1-1-1977.

● dr. R. F. W. Diekstra te Nijmegen,
klinisch psycholoog, geboren 1946,
wetenschappelijk hoofdmedewerker Universiteit Nijmegen,
lid van het Verbond sedert 1-1-1977.

b. De overige leden stellen zich herkiesbaar, zonodig in functie:
— drs. R. A. P. Tielman te Vianen (voorzitter)
— P. Spigt te Amsterdam (onder-voorzitter)
— ir. N. F. I. Schwarz te Den Haag (ondervoorzitter)
— dr. A. J. Wichers te Driebergen (alg. secretaris)
— F. K. van Broekhoven te Zwanenburg (alg. penningmeester)
— mr. J. W. H. B. Sentrop te Voorschoten (2e secretaris)
— drs. P. G. Postma te Castricum (2e penningmeester)
— mevr. L. Vonhoff-Luyendijk te Utrecht
— mevr. C. W. Kerkhof
— E. E. Goldstein
— dr. A. van Kreveld
— drs. G. B. Kosse

Een nieuwe penningmeester

Op de vergadering van de Verbondsraad die op 29 januari in het Erasmushuis in Utrecht is gehouden, werd een nieuwe penningmeester benoemd. De heer F. K. van Broekhoven is 36 jaar, geboren in Dordrecht en thans wonende in Zwanenburg. Hij was sedert 1955 lid van de Humanist. Jeugd Beweging en sinds 1966 lid van het h.v.
Hij werkt als krediet-adviseur bij de Ned. Middenstandsbank.
De heer van Broekhoven is in tal van organisaties van plaatselijk en regionaal belang aktief geweest. Zo was hij in de H.J.B. voorzitter van de afdeling Amsterdam en in het H.V. korte tijd voorzitter van de gemeenschap Purmerend. Ook was hij penningmeester van de NVSH in Amsterdam en van de politieke partij D'66.
Als bijzonderheid mag nog vermeld worden dat van Broekhoven al in een vroeg stadium geconfronteerd werd met de humanistische denkbeelden. Op het Gemeentelijk Lyceum in Dordrecht, waar hij de HBS-B opleiding volgde, was zijn leraar Nederlands onze huidige ere-voorzitter Jaap van Praag.

Ons nieuwe leven

„Vinden jullie 't niet vreselijk saai, dat alle dochters nu het huis uit zijn?" vroeg een mevrouw, die vroeger hier in de buurt gewoond heeft. „Wij vinden 't ontzettend saai in huis, nu onze Frank in Delft studeert. We verlangen gewoon naar het week-end, dat hij weer thuiskomt. Ik ga maar boodschappen doen in m'n ouwe buurt, dat is tenminste nog wat afleiding."
Ik keek haar verbaasd aan. „Saai", zei ik, „'k geloof, dat we het nog nooit zo druk gehad hebben. We beginnen gewoon een nieuw leven." Dat was naar waarheid, want door het vertrek van onze laatste telg uit het ouderlijk huis is er een mooie balconkamer vrijgekomen, die mijn man en ik bestemd hebben voor slaapkamer. Dat is eenvoudig gezegd en snel neergeschreven, maar bij ons ligt dat meestal niet zo eenvoudig.
We hebben eens, zo'n kleine twintig jaar geleden, tijdens een vakantie in Arnhem in een uitverkoop een nieuw vloerkleed gekocht voor 98 gulden, weliswaar na rijp beraad, of de kleuren echt wel zouden staan in onze huiskamer. We dachten van wel, maar toen de nieuwe aanwinst eenmaal bij ons op de grond lag, bleek hij nergens bij te passen, zodat we noodgedwongen de gordijnen en het divankleed moesten laten verven. Op de stoelen moesten andere kussens, het tafelkleed in de eetkamer bleek ons ook allang de keel uit te hangen, dus hup, nieuw tafelkleed. Bij al die nieuwe spullen smeekten de muren en de deuren ook om een nieuw verfje. Alle meubels de kamer uit, oude lakens voor de boekenplanken en op de ladder. Eerst het plafond natuurlijk en toen de rest.
Als ik dus zeg, dat we de kamer van onze oudste dochter aan 't veranderen zijn tot onze slaapkamer, betekent het niet alleen, dat mijn man een aantal vrije dagen heeft opgenomen voor betimmeringen en schilderwerk, maar dat er, om maar eens wat op te noemen, ook een nieuwe w.c.-mat moet komen, dat het hele huis ruikt naar de verf en dat ik ook een paar kasten opnieuw heb ingedeeld, zodat voorlopig niemand, behalve ikzelf, meer iets kan vinden.
Verleden week zondagmiddag kreeg ik opeens de kriebels om de badkamer te gaan witten. Mijn man had het druk, niet alleen met timmeren en verven, maar zo nu en dan ging de overall uit en dan nam hij plaats achter zijn bureau om weer een paar bladzijden aan een heel belangrijk stuk over Spinoza te schrijven. „Goed", zei hij, „als jij daar dan bezig bent, dan schilder ik ondertussen m'n Spinoza-stuk af." Spinoza in resedagroene mat-glansverf. Weer eens wat anders.
„Ga je mee gordijnstof kopen?" vroeg de pas uitgevlogen telg deze week. „Goed," zei ik, „weet je de maten?" „Nee," zei ze, „ik laat ze maken, dus dan komen ze 't van die zaak zelf opmeten." De zaak bleek een fantastische uitverkoop aanbieding te hebben, heel mooi en heel goedkoop, maar maken? Nee, dat deden ze niet met die goedkope stof. „U zult een handig doe-het-zelvertje moeten zoeken, die dat voor u maakt," zei de meneer van de winkel. „Ik ben bang, dat dat doe-het-zelvertje hier al voor u staat," zei ik. Dus ligt hier 25 meter gordijnstof in een kast te wachten. Nu ja, waar heb je anders een moeder voor.
Saai? Nou, nee, voorlopig zeker niet.

Ans Spigt

„Ga zo door en ge zult Spinoza heten"

„GA ZO DOOR EN GE ZULT SPINOZA HETEN". Bijna iedereen kent dit spreekwoord, een verbastering van: . . .„en ge zult spinazie eten".

Tegenwoordig weet elk kind dat je van spinazie eten sterk wordt, getuige Poppey, de zeeman. Voor mensen van de vorige eeuw was de wijsheid van Spinoza spreekwoordelijk. Wie was Spinoza? En waarin schuilt zijn wijsheid?
Het woordenboek vermeldt kort en goed: B. de Spinoza, nederlands wijsgeer van Portugees-Joodse afkomst, geb. 1632, overl. 1677.
Maar er is meer van te zeggen.
Drie eeuwen geleden, op 21 februari stierf Spinoza, nog maar 45 jaar oud, in Den Haag aan longtering.
Baruch, later Benedictus de Spinoza werd geboren in Amsterdam. Als bijzonder schrandere en leergierige knaap werd hij naar school gestuurd, vermoedelijk om voor rabbijn te worden opgeleid. Maar rabbijn is hij nooit geweest. Zijn geest was te scherp, te kritisch. Hij nam maar niet voetstoots kennis en wijsheid aan, die hij niet zelf redelijk overdenken kon.
Dat leidde tot een tragische breuk met zijn joodse geloofsgenoten; hij werd uit de synagoge en zelfs uit Amsterdam verbannen (1656).
Vóór deze verbanning had hij buiten de streng-gelovige joodse kring al latijn, wiskunde, christelijke theologie en kerkgeschiedenis bestudeerd en natuur- en sterrekunde. Hij leerde verschillende talen; behalve hebreeuws ook grieks, arabisch, frans, duits, engels, spaans en portugees.
Hij wilde een modern wereldbeeld vormen dat niet steunde op kennis aan de bijbel ontleend. Die achtte hij niet „natuurgetrouw", niet redelijk bewijsbaar. De geleerden van zijn tijd zochten natuurwetten te bewijzen en oorzaak en gevolg (= causaliteit) op te sporen.
Spinoza zocht voor zijn denken een ander uitgangspunt dan de middeleeuwers, die meenden: „Ik ben geschapen, dus ik besta." Een oudere tijdgenoot van Spinoza, de franse wijsgeer Descartes (ook wel Cartesius, 1596-1650) ging uit van de stelling: „Ik denk, dus ik besta". Descartes woonde vele jaren in ons land, zijn boeken werden hier gedrukt en Spinoza heeft ze bestudeerd en voor anderen verklaard. Hij was het met de methode van denken van Descartes wel eens: de wiskundige vorm, met axioma's, stellingen en bewijzen. Maar Spinoza had een ander begrip van de mens, de wereld en van god.
De christelijke wijsbegeerte ging uit van de grondstelling: God heeft de wereld geschapen met alles wat daarin is. Hij staat buiten de wereld en vertegenwoordigt het Eeuwige. Wijsgerig noemt men dat: dualisme: God en wereld zijn te onderscheiden. Daaruit is een maatschappelijk en cultureel systeem ontstaan dat zo'n scheiding overal doortrok: een scheiding tussen eeuwig (hemels) en aards, tussen geestelijk en lichamelijk, hoger en lager, enz.
Gezag en macht waren door God zo ingesteld. Wie macht had kon wetten stellen, die had soevereinitieit.
Dat „lager" en „hoger" was overal doorgedrongen: adel en geestelijkheid stonden boven het gewone volk, de man had zekere macht over de vrouw, de kinderen leerden gehoorzaamheid. De natuur, ook het natuurlijke in de mens, werd minderwaardig geacht. De hele manier van leven was er op gericht de natuur te onderwerpen, ondergeschikt te maken, in kultuur te brengen.
Spinoza ging van een andere opvatting uit.
Men heeft die meer dan een eeuw lang niet kunnen begrijpen; men schold hem uit voor atheïst, godloochenaar. De Staten van Holland — toen het hoogste bestuur van Noord- en Zuid-Holland samen — nam een verklaring aan, een „Plackaet", waarin de boeken van Spinoza werden verboden.
Toch was Spinoza geen atheïst.
In zijn „Ethica", zijn hoofdwerk, waaraan hij ruim dertien jaar heeft gewerkt en dat eerst na zijn dood — vanwege de weerstand van de christelijke theologen — kon verschijnen, toont Spinoza aan dat God voor de mens slechts op twee wijzen kenbaar is, als Uitgebreidheid (ruimte en alles wat daar in is (Heelal) en als Denking (alles wat beweegt, leeft, denkt). Alles wat we buiten en in ons beleven behoort dus tot God.
Herhaaldelijk spreekt Spinoza over „Deus sive natura", God of de natuur (Heelal). Hij denkt geen scheiding tussen God als schepper en de natuur, de mens, als schepping, schepsel. We ervaren God ìn ons en óm ons. (= monisme).

Voor Spinoza is de natuur dus niet minderwaardig. Alles wat in de natuur bestaat, leeft, wil in het bestaan volharden. Verder doordenkend blijkt dan dat zelfhandhaving, zelfontplooiing in diepste wezen een goddelijk beginsel is. Spinoza brengt geen scheiding aan tussen lichaam en ziel. Het zijn twee bestaansvormen voor hetzelfde: god. We mogen de natuur niet nodeloos schenden. De natuur heeft rechten, heilige rechten, goddelijke rechten. Wie de natuur schendt, schendt god.

Wie zo over God, wereld en mens denkt, kan geen godloochenaar genoemd worden.
Toch is dat tientallen jaren gebeurd. Eerst Voltaire (1694-1778), Goethe (1749-1832) en denkers na hem, begonnen Spinoza te bestuderen en waarderen. Tegenwoordig is er geen wetenschap meer die de waarde en grootheid van Spinoza ontkent.
De joodse gemeente van zijn tijd heeft hem uitgestoten, maar de staat Israël heeft hem met een monument geëerd.
Vele denkbeelden die hij als eerste verdedigde zijn nu gemeengoed: godsdienstige verdraagzaamheid, breideling van absolute vorstenmacht, scheiding van kerk en staat, om er maar enkele te noemen.

In een van zijn eerste geschriften, „Over de zuivering van het verstand" rekent Spinoza af met een aantal zaken die nogal wat aandacht in beslag nemen: geld, bezit, lust, eer, status. Hij acht ze voor het ware geluk van de mens van geen wezenlijk belang. Hij schrijft b.v. „Tracht slechts zoveel geld of andere zaken te verwerven als volstaan om het leven en de gezondheid te onderhouden".
Maak van genietingen slechts gebruik voorzover ze voor het behoud der gezondheid volstaan.
Spreek naar het bevattingsvermogen der menigte. — Want het levert een niet gering voordeel op wanneer we ons zoveel mogelijk bij haar bevattingsvermogen aanpassen. Waarbij nog komt dat men zich een welwillend gehoor voor de waarheid verschaft".

Deze grote denker handelde naar zijn eigen „ethiek". Hij leefde eenvoudig, verdiende zijn brood met lenzenslijpen. Hij ging plezierig om met de hoogsten" in het land, b.v. Johan de Witt, met geleerden als de engelsman Hobbes en de duitser Leibnitz, zwel als met heel „gewone" mensen, als b.v. de kostjuffrouw bij wie hij een paar kamers huurde. Hij had een kring van trouwe vrienden, een drukke briefwisseling met vele wetenschapsmensen en deed alle moeite om zijn wijsgerige gedachten zo duidelijk mogelijk te verklaren.

Spinoza was een humanist. Geheel in de lijn van zijn denken ligt de omschrijving van wat moderne humanisten als beginselverklaring geven: „De humanistische levensovertuiging wordt gekenmerkt door het pogen om leven en wereld te verstaan met een beroep op menselijke vermogens en zonder uit te gaan van bijzondere openbaring."

Toen de ouders van Spinoza gestorven waren, betwistten familieleden hem zijn erfdeel. Hij hoorde er na zijn verbanning immers niet meer bij!
Nadat Spinoza het proces daarover had gewonnen, schonk hij zijn deel terug . . .
Een gestorven vriend liet hem een aanzienlijk bedrag na. Spinoza aanvaardde slechts zoveel als hij voor zijn levensonderhoud strikt nodig had.
Zo was Spinoza: redelijk in alles.

VOORSTELLEN VOOR HET CO

Voorstel inzake een gedifferentiëerde contributie-regeling, ingediend door het hoofdbestuur

I. Algemeen
Onder meer met het oog op bezwaren die leven bij leden met zeer lage inkomens dan wel uitsluitend van hun AOW moeten leven, verzocht het congres in 1975 een aanpassing terzake van de contributie-regeling te bezien.
Naar bekend, bedraagt de minimum-contributie in 1977 *f* 45,— per jaar. Een hogere contributie wordt betaald op basis van vrijwilligheid, waarbij als richtlijn van het Verbond een half procent van het jaarinkomen geldt.
In verband met een eventuele wijziging van de bestaande regeling is het van groot belang er rekening mee te houden, dat wij leden hebben met een relatief laag inkomen, die relatief hoge contributies betalen, evenals leden met een relatief hoog inkomen, die slechts lage contributies wensen te betalen.
Vooral bij de leden die de laatste drie jaar zijn toegetreden, is een zéér duidelijke tendens te onderkennen slechts de minimum-contributie als bijdrage te willen betalen.
Welke contributie-regeling men ook invoert, controle op de juiste toepassing ervan door de leden is niet wel doenlijk (behalve uiteraard m.b.t. de minimum-contributie).
Bij het doorvoeren van enigerlei wijziging in de bestaande contributieregeling, moeten dus wijzigingen worden voorkomen, die ertoe kunnen leiden, dat leden hun bijdragen naar beneden aanpassen.

II. Enkele relevante gegevens van algemene aard (peiljaar 1976)
1. Een AOW-trekkend echtpaar beschikte over een jaar-uitkering in de orde van grootte van *f* 13.500,—.
2. Het minimum-loon voor een volwassene bedroeg *f* 17.700,— per jaar.
3. De inkomensgrens voor de verplichte toetreding tot het ziekenfonds was *f* 30.900,— per jaar.

III. Enige gegevens m.b.t. de contributie-opbrengst
a. Relatie leeftijden en contributies (peiljaar 1974)
3,1% van de totale contributie — *f* 22.640,— — werd opgebracht door 4% van de leden (29 jaar en jonger)
7,4% van de totale contributie — *f* 54.044,— — werd opgebracht door 8,7% van de leden (30 - 39 jaar)
16,3% van de totale contributie — *f* 119.043,— — werd opgebracht door 14,3% van de leden (40 - 49 jaar)
22,3% van de totale contributie — *f* 162.863,— — werd opgebracht door 20,4% van de leden (50 - 59 jaar)
23,3% van de totale contributie — *f* 170.167,— — werd opgebracht door 23,1% van de leden (60 - 69 jaar)
27,6% van de totale contributie — *f* 201.572,— — werd opgebracht door 29,5% van de leden (70 jaar en ouder)

b. Relatie contributie-bedrag, aantal leden en berekende opbrengst (peiljaar 1974)

f 35,—	5.387	(44,5%)	*f* 188.545,— (25,8%)
„ 36/ 50,—	2.479	(20,5%)	„ 105,383,— (14,4%)
„ 51/ 75,—	1.861	(15,3%)	„ 116.313,— (15,9%)
„ 76/125,—	1.638	(13,5%)	„ 163.800,— (22,4%)
„ 126/200,—	539	(4,5%)	„ 87.588,— (12 %)
„ boven 200,—	209	(1,7%)	„ 68.700,— (9,4%)
	12.113	(100 %)	*f* 730.329,— (100 %)

IV. Voorgestelde wijzigingen per 1 januari 1978
Na afwegen van de relevante gegevens stelt het hoofdbestuur voor:
a. De minimum-contributie (krachtens te nemen congres-besluit):
1. Voor bruto-inkomens beneden *f* 15.000,— voor 1978 én voor 1979 op *f* 45,— vast te stellen.
2. De „normale" minimum-contributie (eveneens statutair door het congres te bepalen) voor 1978 en voor 1979 op *f* 50,— vast te stellen. Grotere verhoging wordt ontraden omdat deze een ongunstige uitwerking op het ledenbestand zal hebben. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat leden zich tot het betalen van deze minimum-contributie zullen beperken **uitsluitend** in het geval dat hun inkomen ligt tussen *f* 15.000,— en *f* 19.000,— (aangenomen wordt dat het onder II sub 2 genoemde minimum-loon in de jaren 1978/'79 ongeveer op laatst vermeld niveau zal liggen).
b. De „gewone" contributie door de leden zelf vast te stellen):
1. De leden te adviseren bij de vaststelling van hun contributie als minimum een half procent van hun inkomen als maatstaf te nemen. De navolgende klasse-indeling geeft hiervan een uitwerking:
Bruto-inkomen:

f 19.000,— — *f* 22.000,—	*f* 100,—
„ 22.000,— — „ 25.000,—	„ 120,—
„ 25.000,— — „ 30.000,—	„ 140,—
„ 30.000,— — „ 35.000,—	„ 165,—
„ 35.000,— — „ 40.000,—	„ 190,—
„ 40.000,— — „ 45.000,—	„ 215,—
„ 45.000,— — „ 50.000,—	„ 240,—

enz.
2. Deze leden dringend te verzoeken hun bijdrage-1978 met tenminste 5,— te verhogen.
Met deze regeling zouden enerzijds de onder II genoemde categorieën zoveel mogelijk worden ontzien en anderzijds de hogere inkomensklassen — hopelijk — tot hogere bijdragen worden gestimuleerd.

Voorstel inzake verdeelsleutel contributie-opbrengst, ingediend door het hoofdbestuur (toepassing artikel 15, lid 5 van het huishoudelijk reglement).

1. Het congres dat in mei 1975 bijeenkwam, besloot voor een termijn van twee jaar de verdeelsleutel voor de contributie-inkomsten wederom vast te stellen op:
— 30 pct. voor de gemeenschappen;
— 70 pct. voor de centrale organisatie.
Dit in afwijking van het bepaalde in artikel 15, lid 4 van het huishoudelijk reglement, waarin deze sleutel op 40 pct. voor de gemeenschappen en 60 pct. voor de centrale organisatie wordt gesteld. Het besluit vond zijn grond in de noodzaak het ontstaan van ongedekte tekorten zoveel mogelijk tegen te gaan.
2. Door de inflatie blijven de kosten sterk stijgen. Bezuinigingen (waar mogelijk) èn een zo efficiënt mogelijk beheer alléén vormen daartegen een onvoldoende tegenwicht.
Bovendien blijft de stijging van de contributie-opbrengst achter bij de kostenstijging. In feite is uitbreiding van onze aktiviteiten op enkele gebieden noodzakelijk. (zie begroting 1977).
Zoals uit de aan het congres voor te leggen begroting voor het jaar 1977 blijkt, moet met een ongedekt tekort van rond *f* 15.000,— rekening worden gehouden. Dit tekort zou bij toepassing van de verdeelsleutel, vermeld in het huishoudelijk reglement, stijgen tot een ongedekt tekort van rond *f* 78.000,— en uiteraard ook voor 1978 zwaarwegende consequenties hebben. Overigens dient niet te worden vergeten, dat met de contributieverhogingen ook de inkomsten van de gemeenschappen blijven stijgen (in 1977 met bijna *f* 20.000,—).

3. **Voorstel**
Het hoofdbestuur stelt het congres dan ook voor de percentages voor de jaren 1977 en 1978, op grond van artikel 15, lid 4 van het huishoudelijk reglement, wederom vast te stellen op:
— 30 pct. voor de gemeenschappen;
— 70 pct. voor de centrale organisatie.

Voorstel tot het opstellen van een vaste procedure volgens welke nieuwe doeleinden aan het Humanistisch Perspectief kunnen worden toegevoegd:

Het bestuur van de gemeenschap *Wageningen* en omstreken stelt voor, dat het hoofdbestuur een vaste procedure opstelt volgens welke nieuwe doeleinden aan het Humanistisch Perspectief kunnen worden toegevoegd.
De procedure dient erop gericht te zijn, dat de gemeenschappen en de leden zoveel mogelijk bij de voorbereiding en de formulering van de doeleinden worden betrokken zodat het Humanistisch Perspectief binnen het Humanistisch Verbond beter tot zijn recht zal komen en de realisatie van de doeleinden bevorderd kan worden.

Toelichting
De doeleinden neergelegd in het Humanistisch Perspectief zijn grotendeels tot stand gekomen door denkwerk van het hoofdbestuur, terwijl de gemeenschappen er weinig deel aan hebben gehad. Weliswaar heeft het niet aan pogingen ontbroken om de gemeenschappen daarvoor te mobiliseren. Zowel in „Humanist" is daartoe moeite gedaan als ook in persoonlijke contacten met gemeenschapsbesturen. Het resultaat is tot nu toe weinig bevredigend geweest.
Bij een vaststaande en bekende procedure kunnen de gemeenschappen daarop ingespeeld raken en zullen eerder geneigd zijn zich actief met voorstellen voor nieuwe doeleinden bezig te houden.

Pre-advies hoofdbestuur
Het hoofdbestuur deelt de opvatting van de gemeenschap Wageningen in dezen, zoals ook blijkt uit de pogingen zijnerzijds om de gemeenschappen te mobiliseren. Of het resultaat bevredigender zal worden bij een bepaalde procedure moet worden afgewacht, maar het onderwerp is de moeite van een nieuwe poging waard.

Conclusie
Het voorstel ontmoet derhalve geen bezwaar.

Voorstel tot onderzoek naar de redenen waarom het ledental van het Humanistisch

NGRES VAN MEI 1977

Verbond geen gelijke tred houdt met de toenemende onkerkelijkheid in Nederland;

ingediend door de gemeenschap *Alkmaar e.o.*

Het congres van het Humanistisch Verbond op 14, 15 mei 1977 te Zwolle in vergadering bijeen, besluit:
een commissie in het leven te roepen, die tot taak zal krijgen een onderzoek in te stellen naar de oorzaak van de geringe aantrekkingskracht, welke het Verbond heeft op het buitenkerkelijk deel van de nederlandse bevolking, in het bijzonder de jongeren.

Toelichting
Sinds het bestaan van het Humanistisch Verbond is de buitenkerkelijkheid gestegen van 14 pct. in 1946 tot 25 pct. in 1976.
Het ledental van het Verbond steeg van 1.000 leden eind 1946 tot ruim 15.000 in 1976.
Men zou kunnen veronderstellen, dat op z'n minst het ledental even snel zou groeien als de buitenkerkelijkheid toeneemt. Het is zelfs niet teveel gezegd, wanneer het sneller zou groeien, omdat buitenkerkelijke organisaties, zoals Humanitas en het Humanistisch Verbond, een meer aanvaard begrip aan het worden zijn.
1. Is de vaak moeilijke taal die het Verbond in woord en geschrift gebruikt, wel te begrijpen voor de grote groep van buitenkerkelijken? Wij menen, dat het slechts aan een enkeling in ons Verbond gegeven is, problemen in eenvoudige taal te benaderen en daardoor voor velen toegankelijk te maken.
2. Of is het juist de bedoeling om een kleine „uitgelezen" groepering te vormen, gezien sommige uitspraken, dat het Verbond geen massaorganisatie wil worden.
Maar wat is een massa-organisatie?
Toch niet een vereniging van 50.000 - 100.000 leden?
Wel een organisatie als de K.N.V.B. of de vakbeweging met hun één miljoen of meer mensen.
Dit vaststellende, menen wij, dat het goed zou zijn de oorzaak te onderzoeken van onze kleine groei en wegen te vinden om ook de doorsnee buitenkerkelijke te bewegen lid van het Verbond te worden.
Een vergroting van ons ledental zal het optreden naar buiten meer kracht kunnen geven.

Pre-advies hoofdbestuur
Het hoofdbestuur deelt geheel de bezorgdheid over het geringe ledental en de leeftijdsopbouw van het Verbond. Dit initiatief om meer greep te krijgen op de voor het Humanistisch Verbond zo belangrijke bestaansproblematiek wordt daarom ten zeerste gewaardeerd.
In het vrij recente verleden zijn meermalen soortgelijke initiatieven ontwikkeld. Gewezen wordt onder meer op onderzoekingen naar de motieven van het opzeggen van het lidmaatschap, naar het beeld dat het Nederlandse publiek heeft van het Verbond, naar de persoonlijkheidseigenschappen van de leden van het Humanistisch Verbond, etc.
Het een en ander vond plaats als uitvloeisel van de werkzaamheden van de door het hoofdbestuur in 1970 geïnstalleerde Commissie Ledenwerving die in 1971 haar taak afsloot.
Het is gebleken, dat we hier te doen hebben met een uiterst complexe problematiek. Problemen in de middelensfeer (geringe financiën, mankracht en deskundigheid) verhinderen een optimale benutting van de tot op heden verworven inzichten in de veronderstelde geringe aantrekkingskracht van het Verbond op het Nederlandse volk, in het bijzonder het buitenkerkelijke en jongere deel daarvan. Bovendien is het zo, dat de bestaande inzichten teveel versnipperd aanwezig zijn, en een centrale bundeling behoeven.
Met het bovenstaande wil niet gesuggereerd worden, dat bij bundeling van de verworven kennis volledige duidelijkheid ten aanzien van de oorzaken van onze geringe groei verkregen wordt. Verder onderzoek blijft hiervoor noodzakelijk. Het hoofdbestuur wijst er echter eveneens op, dat de verwachtingen over de opbrengst en toepasbaarheid van onderzoekingen vaak te hoog gespannen zijn.
Geadviseerd wordt het voorstel te accepteren. Met name lijkt het zinvol een commissie in te stellen die tot taak krijgt na te gaan
1. welke inzichten er bestaan (bundeling);
2. welke hiervan als achterhaald beschouwd moeten worden;
3. welke beleidsmaatregelen zijn voortgevloeid uit de onder 1 en 2 genoemde kennis;
4. welke onderzoekingen gewenst zijn als hiervoor de middelen aanwezig waren;
5. welke instanties en personen (binnen de Universiteiten bijvoorbeeld) bereid zijn de onder 4 bedoelde onderzoekingen te entameren;
6. welke beleidsmaatregelen mogelijk en gewenst zouden zijn (advisering van het hoofdbestuur).
Een commissie zoals hier bedoeld, zou van permanente aard moeten zijn, daar continue veranderingen in de maatschappelijke situatie de uitkomsten van onderzoek en daarmee ook de toepasbaarheid ervan plegen te achterhalen.

Conclusie
Het voorstel wordt overgenomen.
Ombuiging in de hierboven aangegeven richting wordt daarbij aanbevolen.

Voorstel tot begeleiding en opvang jeugdwerkloosheid, ingediend door gemeenschap Alkmaar e.o.

Het congres op 14, 15 mei 1977 bijeen te Zwolle verzoeke het hoofdbestuur — in samenwerking met andere organisaties op landelijk niveau en gecoördineerd door en met financiële steun van de overheid — een plan te ontwikkelen om in 't bijzonder de jonge werklozen onder de 25 jaar te begeleiden, gericht op vorming, studie en opleiding voor een taak in de toekomst.

Toelichting
Van de plm. 235.000 werklozen zijn ongeveer 100.000 jonger dan 25 jaar. De regering wil trachten door allerlei maatregelen in 1980 het totaal aantal terug te dringen tot 150.000; m.a.w. een blijvende werkloosheid, ook onder jongeren van onrustbarende omvang.
Hoewel te verwachten regeringsmaatregelen als: leerplicht tot 18 jaar, deeltijd arbeid (2 mensen voor 1 baan) voor jongeren, subsidie overheid aan werkgevers bij tewerkstelling van jeugdig personeel, vervroegde pensionering, verkorte arbeidstijd, enz. enz. zeker soelaas zullen bieden, moet toch worden aangenomen, dat realisering daarvan vele jaren zal vergen.
Wordt het niet hoog tijd nu in het bijzonder t.a.v. de jeugdwerkloosheid alternatieven te stellen. Om de zedelijke gevaren van werkloosheid in het algemeen en van de jongeren in het bijzonder tegen te gaan resp. te voorkomen, zou een landelijke aanpak — in samenwerking met levensbeschouwelijke groeperingen, politieke partijen, bedrijfsleven, onderwijs, etc. — nodig zijn. Die samenwerking zou moeten resulteren in een „Nationale Raad inzake begeleiding van de werkloosheid". Medewerking van de werkloze ongeschoolden en vakmensen is hierbij onontbeerlijk, evenals die van de betreffende regeringsdepartementen.
Dit vaststellende willen wij vragen, of het niet op de weg van het Humanistisch Verbond ligt om bovenstaand voorstel te aanvaarden, of reeds genomen initiatieven dienaangaande, te steunen.

Pre-advies hoofdbestuur
Met de gemeenschap Alkmaar e.o. is het hoofdbestuur volledig doordrongen van de ernst van het probleem van de jeugdwerkloosheid en van de wenselijkheid van begeleiding van jongere werklozen gericht op vorming, studie en opleiding.
Gezien de omvang van ons takenpakket dat zowel van hoofdbestuur, gemeenschappen en functionarissen reeds een volledige inzet vraagt, lijkt het niet goed mogelijk op dit terrein zinvolle activiteiten van enige omvang te ontwikkelen. Wel is het hoofdbestuur bereid om de vormingsfunctionarissen te verzoeken bij hun activiteiten in de gemeenschappen ook aan dit probleem in de mate van het mogelijke aandacht te geven.
Voorts zou over een zo optimaal mogelijke begeleiding van werkloze jongeren contact kunnen worden opgenomen met het „Landelijk Overleg Vorming Werkende Jongeren".

Conclusie
Een in bovenstaande zin gewijzigd voorstel zou niet op bezwaren stuiten.

Voorstel tot een reductie van 50% op de jaarlijkse contributie voor 65 jaar e.o.,

---

De gemeenschap *Hoogezand-Sappemeer* van het Humanistisch Verbond stelt voor om op 14 en 15 mei 1977 bij het algemeen congres het volgende voorstel ter discussie te stellen:
Zij vraagt voor de leden van het Humanistisch Verbond die 65 jaar en ouder zijn een reductie van 50 pct. op de jaarlijkse contributie, ingaande 1-1-1977.

Toelichting
De motivering voor bovengenoemd voorstel is:
1. De inkomsten van deze groep is over het algemeen belangrijk lager dan van de werkenden;
2. De uitgaven zijn vaak hoger doordat ze vanwege hun vrije tijd in elke plaatselijke vereniging, club of sociëteit actief danwel passief medewerken, dus lid zijn. Dit brengt veelal extra uitgaven met zich mede, zoals bijdrage kosten excursiereizen, etc.;
3. Vanwege diezelfde vrije tijd, wordt er door deze groep over het algemeen veel meer reiskosten gemaakt, bezoek aan kinderen, andere familie en oude kennissen;
4. Om deze reden zijn er al talloze andere verenigingen die de 65+ bij betaling van

(slot op pagina 7)

Overzicht van lezingen in gemeenschappen, febr.-maart

Hieronder een overzicht van de onderwerpen die in de gemeenschappen aan de orde worden gesteld in de maanden februari en maart. De lijst is samengesteld door Jan de Leede.
Wellicht vindt men er ideeën in, die ook in eigen gemeenschap zijn uit te voeren. Daarnaast, waarom zou u niet eens op bezoek gaan bij een naburige gemeenschap om het onderling contact te verstevigen? Informeer wel eerst even bij de betreffenden of de lezing doorgaat. De gegevens zijn niet erg vers en bovendien kan er altijd iets tussen gekomen zijn.
Nog een suggestie van Jan de Leede: voor zover hem bekend worden er alleen in de gemeenschappen Amstelveen, Soest/Baarn en Zutphen geregeld groepsdiskussies gehouden n.a.v. de radio- en televisie-uitzendingen van het h.v. Waarom wordt die methodie niet meer toegepast?

februari:
Alkmaar 27-2: H. Schonk jr. over **geestelijke verzorging** in de strijdkrachten; Deventer 20-2: G. Stuiveling over **Erasmus** en Thomas Morus. Gouda 22-2: Rob Tielman over **Woon-, leef- en gezinsstructuren;** Haarlem 27-2 Garmt Stuiveling over **30 jaar humanisme** in Nederland; Meppel/Steenwijk 27-2: Koffieconcert in Schouwburg Ogterop Meppel. Wageningen 20-2: H. Sie Dhian Ho over **Het verschijnsel religie**; Zutphen 21-2: J. Maas over **Alcoholisme vroeger en nu;**

maart:
Alkmaar 13-3: M. G. Rood over **De zin van het leven;** Apeldoorn 22-3: B. Harbers over **Homofilie**; Bussum 20-3: S. Kool over **Waarden in de humanistische psychologie;** Deventer 20-2 M. Fresco over **Spinoza**; Deventer 27-3: mevrouw O. Varkevisser over **Humanistische opvoeding;** Gorinchem 17-3: G. Lutke Meyer over **Boedhisme** een oosters humanisme; Groningen 19-20-3: weekend over **levend humanisme**; Haarlem 27-3: P. Spigt over **Gijzelingen, kapingen en terrorisme;** Hilversum 6-3: A. Constandse over **Humanisme en atheïsme,** 15-3 M. Andel over De **betekenis van het boeddhisme** voor de westerse mens; Hoorn 11-3: **Wat is en wil het C.O.C.?;** Leeuwarden 13-3: J. P. Prinsze over **Sterrenkunde en ruimtevaart**; Lochem 7-3: H. van Leeuwen over **Bouwen en wonen;** Nijmegen 7-3: **De inhoud van Baha'i**; Nunspeet 13-3: G. Stuiveling over **30 jaar humanisme** in Nederland Wageningen 17-3: **Wat zegt het humanistisch perspectief ons?**; Zutphen 24-3: A. Visser over **Humanistisch Thuisfront.**

Een wereld goed om in te leven

Het 30-jarig bestaan van de UNESCO was onder meer aanleiding tot het samenstellen van de dia-serie: Voor een betere wereld of zoals de vertaling van de engelse ondertitel luidt: een wereld goed om in te leven. Het is een reeks van 48 dia's die enkele aspecten van het werk van Unesco belicht.
Het is bekend dat de Unesco zich bezighoudt met allerlei taken op het gebied van het onderwijs, bestrijding analfabetisme, ontwikkeling nieuwe onderwijsmethoden enz.
Minder bekend is dat het programma van de Unesco bovendien zeer uiteenlopende zaken omvat als: watervoorziening, milieubescherming, aardbodemonderzoek, oceanografie, behoud van culturele monumenten, etc. Ter opheldering van juist deze minder bekende onderdelen van het Unesco-programma is deze dia-serie op aanvraag verkrijgbaar bij het Unesco-centrum Nederland, Oranje Nassaulaan 5-Amsterdam. Tel.: 020 - 730100.

Ontwikkelingshulp

De Landelijke Vereniging van Wereldwinkels heeft een informatiemap samengesteld over de Nederlandse ontwikkelingshulp. De aan de orde gestelde onderwerpen gaan o.m. over de geschiedenis en achtergrond van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid, de westerse visies op het ontwikkelingsvraagstuk en de vraag of Nederlandse hulp de ekonomische zelfstandigheid van de ontwikkelingslanden belemmert of bevordert.
De map kost *f* 6,75, giro 43169 t.n.v. De Landelijke Vereniging van Wereldwinkels in Utrecht (vermelden: „map ontwikkelingshulp").

Het helpende gesprek

Voor de vrijwillige medewerkers geestelijke verzorging is een eerste „nieuwsbrief" verschenen onder de titel „Het helpende gesprek". Het is een soort handleiding voor individuele gesprekstechniek. Belangstellenden kunnen de brochure bestellen bij het Centraal Bureau in Utrecht. De samensteller van de brochure, centraal geestelijk raadsman Richard Lukács, wil graag voor gemeenschappen die geïnteresseerd zijn in het onderwerp één of meerdere bijeenkomsten verzorgen.

Militarisme

Het dokumentatiecentrum De Horstink te Amersfoort heeft een zgn. DIC-map samengesteld over allerlei aspekten van het verschijnsel militarisme. Deze informatiemap biedt een schat aan achtergrondmateriaal aan hen die zich nader willen verdiepen in deze problematiek. Globaal worden de volgende hoofdstukken onderscheiden:
1. Het begrip militarisme
2. Militarisme in gedrag, houding en maatschappij-opvatting
3. Militaristische strukturen
4. Militarisme en de . . . (kerken, arbeid opvoeding, politiek, krijgsmacht)
5. Verzet tegen het militarisme.

(Besteladres: De Horstink, Koningin Wilhelminalaan 17, Amersfoort, Prijs *f* 15,90).

Wat is een „goed huwelijk"?

In Amersfoort kwam op 6 januari een vrouwengroep bijeen, waarvoor mevr. Nifterik, cursiste HOI, sprak over Open en/of gesloten huwelijk. Uit het verslag van deze bijeenkomst dat stond afgedrukt in de gemeenschapskrant „Verbondenheid" het volgende:
„In de discussie bleek, dat men van mening was, dat vrijheden veelal aan de man oogluikend waren toegestaan, maar dat de vrouw veel kritiek moest verdragen (sociale kontrole). Een vraag: is trouw iets onnatuurlijks? Komt toch ook in de dierenwereld voor? Is het hebben van een tweede partner niet elitair? Voor iemand met een minimum loon is het onmogelijk een tweede vrouw of gezin te hebben of er mee op vakantie te gaan. Moeten we pessimistisch zijn over het voortbestaan van het monogame huwelijk? Is het monogame huwelijk wel ideaal? De toekomst zal het leren. Een goede raad: bezint eer gij begint. Getrouwd zijn is moeilijker dan u denkt. Vraag: Wie geeft een waterdichte definitie van „een goed huwelijk"? Inzendingen aan mevr. Wagener, Herikhof 13, Leusden.

H.V. België viert feest

In het „Vrije woord", het maandblad van het humanistisch vrijzinnig vormingswerk van het h.v. in België wordt een nationale manifestatie aangekondigd ter viering van het 25-jarig bestaan van het h.v., het 20-jarig bestaan van de hum. jongeren. Op zaterdag 23 april houdt men in het Romi Goldmuntzcentrum, Nervierstraat 12 in Antwerpen een academische zitting met als sprekers o.a. onze voorzitter M. G. Rood. Daarna een koud maal en een bal. Ook in de verschillende provincies viert men feest o.a. met muziek, toneel en lezingen.

Wat is werk?

Dat is de eerste vraag op een onlangs uitgekomen stencil over Arbeid, dat onze vormingswerkster Ila Schoutsen heeft geschreven ten behoeve van groepen en individuen.
Het bevat een aantal suggesties en „opdrachten" in de trant van Bedenk spreekwoorden, uitdrukkingen, gezegden waarbij werk een plicht is, een norm, een zekerheid. Dan zijn er hoofdstukjes als Werk moet, Werk en rechten en plichten, arbeid en macht, arbeid in de wereld van morgen. Veel stof om uitgebreid over te praten en te denken. Belangstellenden kunnen het stencil opvragen bij het Centraal Bureau in Utrecht.

Kunst-taal

Een stukje van het stuk van Jan Michels heeft u omlijnd op de voorpagina gezet van 15 januari. Om iets terug te doen zou ik kunnen volstaan met „o". Ik wil duidelijker zijn, het hangt mij al jaren de keel uit om voor arm door te gaan omdat ik die „kunst"taal niet versta. Misschien ben ik anders dan u, maar armer? Kom nou toch, hoe komt zo'n Jan Michels er toch bij?

Tilburg, Mari Storm,

Psychisch monisme?

De rubriek „Brieven" in de „Humanist" van 15 januari wordt geopend met een zonder twijfel goed bedoeld, maar verwarrend stukje, waarin zowel **Heymans** als **Einstein** er bekaaid afkomen.
Wat Heymans betreft betreur ik het dat de heer Rutgers de woordkombinatie „psychisch monisme" een eigen inhoud poogt te geven, terwijl het toch gewenst geacht moet worden de betekenis aan te houden die men daarvan in elke goede encyklopedie aantreft en die op Fechner en Heymans teruggaat.
Wie er meer over wil weten is voor een eerste kennismaking het best geholpen met Heymans' brosjure „Het psychisch monisme" (26 blz. tekst).
Einstein komt daarbij niet aan de orde. Om een indruk te krijgen van hem en zijn relativiteitstheorie is er beslist meer nodig dan de verminkte formule, waarin c niet de geluids-, maar de lichtsnelheid voorstelt. Een eenvoudig overzicht geeft het boekje van prof. dr. Hans Freudenthal: „Inleiding tot het denken van Einstein". Dit helder geschreven werkje is dubbel zo groot als Heymans' brosjure. Als de lezer van de „Humanist" van deze twee kleine geschriften kennis heeft genomen, zal hij zelf wel kunnen beoordelen, in hoeverre de heer Rutgers nog iets van belang hieraan heeft toe te voegen.

Apeldoorn, Dirk de Vries

Kursus voorlichting over
MILIEU EN HUISHOUDEN

In Rotterdam organiseert het Humanistisch Verbond samen met de Vereniging Milieudefensie een zesdaagse kursus over milieu en huishouden. Die zes dagen zijn gespreid over zes weken over de periode vanaf 10 april 1977. De kursus wordt overdag gegeven maar ook daarnaast moet u tijd beschikbaar houden voor bestudering van de lessen. Bovendien zijn er programma's die u hopelijk mede zult kunnen verzorgen.
Er zijn geen kosten aan verbonden. Indien u geïnteresseerd bent — of iemand weet, die dat zou zijn — dan is hier het adres:
Provenierssingel 48, Rotterdam, tel. 010-650916. Jack Tsang is graag bereid u verdere inlichtingen te geven.

Abortus-kwestie

In de Humanist van 1 februari j.l. heeft de heer Vermeer gereageerd op mijn radiocommentaar van 19 december j.l. over de abortuskwestie in de Eerste Kamer.
Mijn kritiek was niet in het bijzonder gericht op de Eerste Kamerfraktie van de PvdA maar **meer algemeen** van aard: zowel in de VVD als de PvdA meende ik een „zekere levensbeschouwelijke vaagheid" te moeten opmerken.
Zo is het mij als humanist en lid van de PvdA meermalen opgevallen dat het HV niet altijd op steun van PvdA-bewindslieden kan rekenen als het gaat om gerechtvaardigde ondersteuning van humanistisch vormingsonderwijs op openbare scholen, subsidiëring van humanistisch vormingswerk volwassenen en samenlevingsopbouw, gelijkberechtiging van humanistische geestelijke verzorging in ziekenhuizen en bejaardenhuizen, en dergelijke.
Niettemin blijf ik bij mijn optimistische opmerking in het interview dat er zowel bij VVD als PvdA gelukkig weer een stijgende belangstelling is voor de relatie tussen levensbeschouwing en politiek en ik hoop dat de heer Vermeer het met mij eens is dat ook het HV daarbij een belangrijke rol moet vervullen.

Vianen, Rob Tielman.

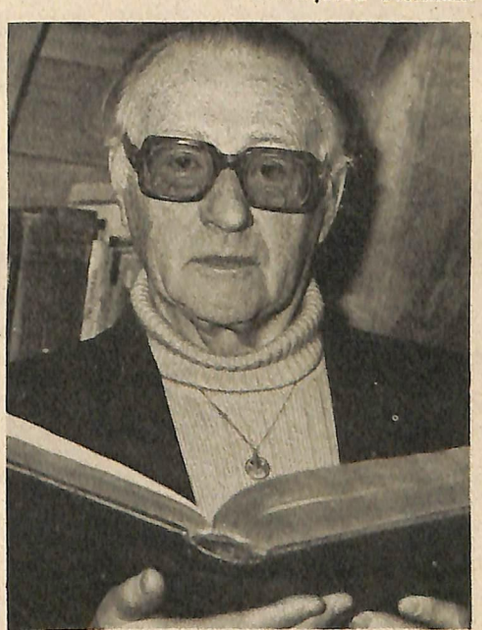

Theun de Vries vertelt over Spinoza in de t.v.-uitzending van 20 februari
Foto: Piet Brinkman

Humanist

eindredakteur: Jetske Mijs.
Druk: Lumax, Utrecht.
Redaktie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: *f* 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

„Geestelijk reveil"

Ja, wij delen de mening, de afkeer en de hoop, die Weerheijm in het vorige nummer liet blijken en voegen daar graag onze wens aan toe dat de overigens gewaardeerde redakteur in het vervolg een even fijne neus zal hebben als die Weerheijm toonde te bezitten voor wat de toets der rede niet kan doorstaan.

Den Haag, Harm van Veen
Didi van Veen-Rientsma

Radio & TV

Radio: iedere zondag van 9.30 - 10.00 uur Hilversum I
20 februari: Actualiteiten.
27 februari: Ga eens opzij meneer . . ., een programma over feminisme en emancipatie.
Samenstelling: Rina Spigt en Jetske Mijs.

Televisie:
20 februari na het late journaal Ned. 1 Spinoza: Deze maand is het 300 jaar geleden dat de filosoof Spinoza is gestorven. In een film van Ton Aarden bezoekt de schrijver en Spinoza-kenner Theun de Vries nog eens de plaatsen waar Spinoza heeft gewerkt en gewoond. Regie: Ton Aarden. Interviews: Rina Spigt. Presentatie: Ilse Wessel. Film: Paul v. d. Bos. Geluid: Roel Bazen.
6 maart: interview in het kader van de maartaktie van het Steunfonds.

Slot voorstellen van pagina 5

hun contributie een korting van 50 pct toestaan.
De gemeenschap Hoogezand-Sappemeer van het Humanistisch Verbond hoopt van het congres een positieve instelling te vinden voor genoemde suggestie.

Pre-advies hoofdbestuur
Het hoofdbestuur heeft volledig begrip voor de achterliggende gedachte, zoals ook blijkt uit het aan het congres gedane voorstel tot een gedifferentieerde contributieheffing.
Het voorstel van de gemeenschap Hoogezand-Sappemeer zou bij uitvoering rond *f* 175.000,— inkomsten per jaar schelen (meer dan de helft van de leden is 65 jaar of ouder). Zulks houdt in óf een zeer belangrijke contributieverhoging voor hen die jonger zijn dan 65 jaar óf aanzienlijke afstoting van taken.
Beide lijken zeer onwenselijk.

Conclusie
Het voorstel wordt dan ook met klem ontraden.

Overige kongresvoorstellen:
Voorts zijn er nog enige voorstellen ingediend door enkele gemeenschappen die betrekking hebben op wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk reglement. N.a.v. nieuwe wetsbepalingen zal ook het hoofdbestuur nog voorstellen over deze materie aan het kongres voorleggen.
Het geheel van deze voorstellen zal zo spoedig mogelijk worden gepubliceerd.
Een voorstel van de gem. Zutphen inzake produktie van splijtstoffen (kernenergie) plus het pre-advies van het hoofdbestuur hierover volgen in het nummer van 1 maart.

Oplossing humanistisch cryptogram vorige Humanist

Horizontaal: 1. Praag, 2. Oor, 3. Kast, 4. Grasmus, 5. Rood, 6. Ot, 7. Hoi, 8. eva, 9. oude gracht, 10. mist, 11. van straten, 12. stal, 13. ik, 14. socrates, 15. eed, 16. mm, 16a. minke, 17. humaan, 18. lid, 19. rothond, 20. humanistisch perspectief, 21. es, 22. stenen voor brood, 23. ede, 24. ruw, 25. ent, 26. coornhert, huis, 27. sta, 28. theekop, 29. uvv, 30. steunfonds, 31. egoisme, 32. gazelle.
Vertikaal: 2. ode, 4. grut, 17. humvertje, 33. schrijvertje, 34. makkink, 35. btw, 36. eli, 37. vormingswerk, 38. as, 39. praatster, 40. epse, 41. are, 42. grot, 43. tine, 44. oksel, 45. humanistisch verbond, 46. hivos, 47. lot, 48. lam, 49. heerde, 50. sabine, 51. sprotjes, 52. ach, 53. ermelo, 54. grietje, 55. drilvla, 56. van de heide, 57. zee, 58. veerman, 59. feestmaal.

Stichting Welzijn en Bevolkingsgroei opgeheven

Na 15 jaar actief werken is op 15 januari van dit jaar de Stichting Welzijn en Bevolkingsgroei opgeheven, en daarmee haar informatieve tijdschrift Tal en Last. De reden van opheffing is, dat men meent dat de overheid en andere instellingen nu wel erkennen dat de bevolkingsgroei een probleem is dat om voortdurende aandacht en begeleiding vraagt. Maar ook werd geen subsidie meer verkregen die hoog genoeg was om het zelfstandig bestaan van de Stichting te verzekeren. Daarbij zou de secretaris van de Stichting en eindredacteur van het blad, de heer ir. R. van Hasselt wegens gevorderde leeftijd zijn werk willen beëindigen. Zijn bijdragen over de bevolkingsontwikkeling waren altijd een bron van informatie. In het laatste nummer van Tal en Last geeft hij een overzicht van de wereldbevolkingsgroei sedert 1966. Enkele gegevens uit dit artikel laten we hieronder volgen.

Wereldbevolkingsgroei

De wereldbevolking is gedurende de laatste tien jaar toegenomen met 673 miljoen (veel meer dan inwonertal van heel Amerika!). In 1975 zouden 40.19 miljoen mensen op aarde leven. In de rijke industrielanden van West- en Noord-Europa en in de V.S. en Canada heeft een opmerkelijke daling van het geboortecijfer plaats gevonden. In de communistische landen van Oost-Europa en – in mindere mate – de Sowjet Unie heeft een tegenovergestelde ontwikkeling plaatsgehad. Met uitzondering van de DDR, waar het westers geboortepatroon is gevolgd, zijn de geboortencijfers in deze gebieden dankzij een geboortenbevorderend overheidsbeleid sedert 1966 weer gestegen.
Door daling van kindersterfte is in India de laatste tien jaar de populatie toegenomen met 125 miljoen.
Al vormt de snelle bevolkingsgroei van Zuid- en Midden-Amerika een ernstige belemmering voor de sociaal-economische ontwikkeling, de toestand is er nu nog minder verontrustend dan in Zuid-Oost Azië omdat de bevolkingsdichtheid in Zuid-Amerika nog betrekkelijk gering is.
Bijzonder ernstig is de bevolkingsgroei in de Arabische landen. De meeste Islamitische volken van Noord-Afrika en Zuidwest-Azië hebben nog altijd geboortencijfers van 45 tot 50 per 1000 inwoners.

AGOSTINHO NETO

nacht

Ik leef
in de duistere wijken van de wereld
zonder licht of leven

Tastend loop ik
door de straten
geleund tegen mijn vormloze
dromen
struikelend in slavernij
naar mijn verlangen om te bestaan

Het zijn slavenwijken
werelden van ellende
duistere wijken

Waar de verlangens verflauwen
en de mensen versmelten
met de dingen

Strompelend
door de onbekende
onverlichte straten
gedrenkt in mystiek en verschrikking
hand in hand met schimmen

Ook de nacht is donker.

Agostinho Neto is dichter en president van de volksrepubliek Angola. Als dichter, arts en leider van de MPLA heeft Neto zich ingezet voor de bevrijding van zijn land van het Portugese kolonialisme. De poëzie van Neto (54 jaar) is door zijn landgenoot-dichter Fernando Costa Andrade gekarakteriseerd als „de kreet van een volk dat vastbesloten is om zich te bevrijden". Een vertaling van zijn gedichten is door het Angola Comité, in samenwerking met uitgeverij Van Gennep in Amsterdam uitgegeven. (Gegevens en vertaling B. Dijk in „Wending".)

Wat gebeurt er in Brazilië?

In de pers wordt aan landen als Brazilië slechts weinig aandacht gegeven. Dat Brazilië Nederland aangaat blijkt niettemin alleen al uit de koele maar veelzeggende handelscijfers. In 1975 importeerde Nederland voor meer dan 900 miljoen uit dit land en de export beliep meer dan 460 miljoen.
Over de diktatuur in dit land en over het verzet daartegen geeft het Brazilië Comité veel informatie, onder meer in haar niet-gesubsidieerde bulletin Brasil, waarvan het vijfde net is verschenen. Daarin onder meer aandacht voor de Braziliaanse vrouwenbeweging en de kerk in Brazilië.
Nu subsidie is afgewezen heeft het comité dringend behoefte aan nieuwe abonnees.
Een abonnement kost *f* 10,– voor 6 nummers. Adres: Brazilië-comité, postbus 11.420 in Amsterdam. Giro: 3.647.176.

Waakzaamheid ten aanzien van privacy

De Stichting Land. Comité Waakzaamheid Personenadministratie heeft gezien haar doelstelling „Waakzaamheid te bevorderen ten aanzien van de invoering van een persoonsnummer en de instelling van de Centrale Personen-administratie" gemeend te moeten reageren op het vorige voorjaar uitgebracht Voorontwerp van Wet Centrale Personen Administratie (CPA).
Een werkgroep heeft een nota opgesteld, die eind vorig jaar is gepubliceerd en waarvan de belangrijkste conclusies zijn:
Afgezien van de noodzaak van het instellen van een CPA wordt in het voorontwerp op een onzorgvuldige wijze aan een aantal zaken voorbij gegaan, die essentieel zijn voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Dat in het voorontwerp bij privacy vooral gedacht is aan gevaren voortkomende uit de opslag van gegevens, is op zich niet verwonderlijk gezien de wijze waarop, met name in de overheidssfeer, over dit onderwerp wordt gedacht.
Het leek noodzakelijk op de gevaren, voortkomende uit het gebruik en het beheer van de gegevens te wijzen, aangezien deze twee gevaren ons inziens duidelijk maken dat de CPA een verre van onschuldige instelling is. Het uniforme administratienummer, dat onlosmakelijk verbonden is aan de CPA, houdt mogelijkheden van privacy-aantasting in, die in het voorontwerp niet onderkend worden.
Ten aanzien van de te nemen maatregelen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer moeten we constateren dat zij ten enenmale onvoldoende zijn. Door het ontbreken van een algemene privacy-wet, waarin ook een belangrijke zaak als het eigendomsrecht van persoonsgegevens moet worden geregeld, verkrijgt het in het voorontwerp genoemde inzage- en correctierecht een zeer wankele basis. Bovendien wordt dit recht nog op verschillende ontoelaatbare manieren ingeperkt. Tenslotte wordt in het voorontwerp weinig aandacht geschonken aan de Raad van Toezicht, die als instituut dat de belangen van het individu waarborgt, moet worden gezien.
Het geheel overziend kunnen we slechts adviseren een CPA niet in werking te doen treden, vooraleer een onafhankelijk adviesbureau een gedegen onderzoek heeft ingesteld naar mogelijke alternatieven. Inlichtingen bij de Stichting: 02908 - 3134.

Rectificatie

Voor de zoveelste maal is er een misverstand gerezen over de prijs van „Rekenschap". Het abonnementsgeld bedraagt *f* 27,50 per jaar.